

Monitor ISH (2008), X/2, 143-159

Izvirni znanstveni članek

prejeto: 17. 11. 2008, sprejeto: 19. 11. 2008

INES MARKOVČIČ¹

Medijske konstrukcije imigrantov Analiza novinarskega diskurza dnevnika Delo

Izveček: V prispevku bomo na primerih novinarskega diskurza, ki obravnavajo problematiko priseljencev, predstavili, kako je jezik virov informacij bolj institucionalen kot oseben, zaradi česar ima bralec manjše možnosti spoznati tudi poglede, razmišljanja, doživljanja in iniciative priseljencev samih. Dokler se bodo viri informacij hiperbolično sklicevali na pretirano rast priseljencev, nujnost nadzora državnih meja, strah, da bomo postali mešanci, ali kako priseljenci predstavljajo obremenitev za naš državni aparat, se bo v očeh bralcev znova in znova reproducirala takšna podoba priseljencev, ki ne predstavljajo nič drugega kot probleme in grožnjo naciji.

Ključne besede: priseljenci, depersonalizirani pacienti, novinarski diskurz, (ne)uradni viri informacij

UDK: 323.1:316.774

The Constructs of Immigrants Promoted by Delo, a Slovene Daily Broadsheet

Abstract: A case study of journalistic discourse on migration problems reveals that its language is institutional rather than personal, which obstructs the reader's insight into the migrants' views, perspectives, experiences and initiatives. As long as the information sources stress the excessive flow of immigrants, the necessity of border control, the fear of foreign influences, or the burden placed by immigrants on the state apparatus, they will reinforce the image of immigrants as nothing but a problem and a threat to the nation.

Key words: immigrants, depersonalized patients, journalistic discourse, (in)formal sources of information

¹Ines Markovčič je podiplomska študentka na Institutum Studiorum Humanitatis, Fakulteti za podiplomski humanistični študij v Ljubljani. E-naslov: ines.markovcic@mladina.si.

INES MARKOVČIČ

Obstajajo različni razlogi, zaradi katerih se ljudje preseljujejo: zaposlitev, plača, zloraba človekovih pravic, nevzdržne politične razmere v izvorni državi, družinski člani in prijatelji, ki so se predhodno že preselili ... Po vsem svetu države gostiteljice vse bolj izpostavljajo skrb zbujujoče podatke o znatnem povečanju števila priseljencev, azilantov in beguncev v zadnjih dveh desetletjih. Mnogi prebivalci ob tem izražajo odpor in strah pred pretirano domestifikacijo priseljencev, zlasti na področju trga delovne sile. Ekonomija je namreč skoraj vedno ključni faktor, ki vpliva na to, kako ljudje percipirajo in kako se obnašajo do priseljencev. Kot pojasnjujeta Orozscova,² skozi zgodovino je vedno obstajala močna zveza med odklonilnim odnosom do priseljencev in zaskrbljenostjo nad lastnim ekonomskim standardom, še posebej med tistimi s podpovrečnimi plačami. Nekateri v odnosu do priseljencev gojijo tudi pozitivne percepcije, ki so pogosto, žal, zgolj navidezne, zaigrane. Te percepcije so zgodbe, s katerimi pripadniki dominantne kulture idealizirajo priseljevanja tako, da obenem tudi opravičijo in maskirajo njihov dejanski odpor do tistih, ki se v njihovo kulturo ne uspejo povsem integrirati. Tipična zgodba opravičevanja, kot jo navajata Orozscova na primeru priseljencev v ZDA, je ponavadi sledeča: *U bogi evropski kmetje, ki tako garajo s trdim delom in bistrumnostjo, in ki so se z veseljem odrekli navadam Starega sveta (vključno z jezikom, običaji in vrednotami), da bi postali uspešni, ponosni in zvesti Američani.*³ S takšnimi in podobnimi zgodbami pripadniki dominantne kulture jasno postavljajo pogoje akulturacije (npr. da postaneš lojalen Američan, se moraš kot priseljenec najprej odreči lastnim kulturnim in jezikovnim razlikam), s katerimi opravičujejo svoj negativen odnos do tistih priseljencev, ki jih ne uresničujejo.

V pričujočem prispevku bomo na primerih analiziranega novinarskega diskurza ugotavljali medijsko konstruirano percepcijo o priseljencih, beguncih, azilantih v kontekstu različnih področij, v skladu s katerimi si konsistentno sledijo nadaljnja poglavja: *Tu je delo je zaželeno, ne pa tudi tujci* (ekonomsko področje), *Sanje v boljši jutri* in *Življenje priseljencev in prakse izključevanja* (socialno in kulturno področje), *Priseljevalna politika* in *Priseljenci kot instrument za politična opravičevanja* (politično področje), *Priseljenci in kriminal* (področje kriminalitete). Analiza novinarskega diskurza temelji na prispevkih slovenskega dnevnika

² 2002, 41.

³ Suárez-Orozco, Suárez-Orozco, 2002, 37.

Delo, objavljenimi v polletnem obdobju leta 2005.⁴ Pri opredeljevanju raziskovalnih spremenljivk (novinarska konstrukcija pojma migracije, ekonomska neenakost, prakse izključevanja, akulturacijski stres, nadzor in varnost, kolektivna panika, ogroženost, brezizhodnost ...) smo izhajali iz Rogerja Fowlerja, ko pravi, da so marginalizirane skupine, med njimi tudi priseljenci, v očeh družbe le še *depersonalizirani pacienti*.⁵ Mediji namreč s tem, ko se večinoma sklicujejo na uradne vire informacij (politiki, državni uslužbenci, socialni delavci, psihologi ipd.), v veliki meri vplivajo na to, da individualnost in iniciative priseljencev prihajajo manj do izraza in v očeh bralca izpadejo le še kot depersonalizirani pacienti. V tem oziru smo si zastavili ključno raziskovalno vprašanje, in sicer, ne le kako novinarji pišejo o problematiki priseljencev, temveč tudi, na katere vire informacij se pri tem najpogosteje sklicujejo. Pomembno je vedeti, kdo izraža mnenje in posreduje informacije: lahko gre za osebo, ki govori po svoji uradni dolžnosti oziroma kot predstavnik uradnih institucij, osebo, ki se oglašča kot posameznik, kot član kritične javnosti, ali novinarja samega. Navsezadnje, informacije, komentarje, mnenja lahko izražajo tudi priseljenci sami. Z raziskovanjem (ne)uradnosti vira informacij smo torej ugotavljali, ali medijske reprezentacije reproducirajo ideološki konstrukt "zdravnik – pacient", po katerem se večina novinarskega prostora namenja glasu uradnih, avtoritativnih virov (psihologi, socialni delavci ipd.), kot da bi šlo za glas zdravnikov, ki o priseljencih najbolje vedo, zaradi česar ostaja glas priseljencev v vlogi zapostavljenih, marginaliziranih, deprimiranih, depersonaliziranih pacientov.

SANJE NA BOLJŠI JUTRI

Pri opredeljevanju razlogov demografske mobilnosti je treba najprej izhajati iz nameravane trajnosti in (ne)prostovoljnosti prihoda v novo državo: nekateri zapustijo izvorno državo ter se trajno naselijo in kulturno prilagodijo v novi (priseljenci oziroma imigranti), drugi so le *prehodni obiskovalci*⁶ oziroma migranti, ki se v novi državi nastanijo začasno (ponavadi zaradi boljše zaposlitve), sčasoma pa se vrnejo domov, tretji pa so že po definiciji *neprostovoljni prišleki*⁷ – lastno drža-

⁴ V analizo smo vključili prispevke na temo priseljevanj, ki so bili objavljeni v naslednjih mesecih: februar, april, junij, avgust, oktober in december 2005.

⁵ Fowler, 1991, 23.

⁶ Angl. *sojourners*. Suárez-Orozco, Suárez-Orozco, 2002, 20.

⁷ Angl. *involuntary newcomers*. Suárez-Orozco, Suárez-Orozco, 2002, 27.

INES MARKOVČIČ

vo so bili prisiljeni zapustiti zaradi pregona, zlorabe človekovih pravic, sprememb okolja, naravnih ali s strani človeka povzročenih katastrof.

Iz analiziranih prispevkov smo ugotovili, da so novinarji zelo natančni pri opredeljevanju priseljencev; kot teoretiki večinoma izhajajo iz osnovne distinkcije med ekonomsko motiviranimi imigranti in političnimi prebežniki. Po drugi strani pa gre izpostaviti pomanjkljivost v slogu njihovega pisanja v tistih prispevkih, ki problematizirajo priseljevanje na Slovenskem. Le-to pogosto obravnavajo v kontekstu mednarodnih aktov, konvencij, sporazumov, uredb itd., zaradi česar problema nikoli docela ne konkretizirajo, izkristalizirajo, specificirajo in opredelijo v okviru slovenskega prostora kot takega. Slovenijo nenehno primerjajo z drugimi državami, članicami Evropske Unije, a ravno zaradi tako persistentnega referiranja na mednarodno raven bralec težko ali težje percipira problematiko priseljevanj v okviru danih slovenskih razmer. Takšni nenehni preokupaciji in primerjavi z drugimi državami, družbami, posamezniki, mejami itd. medijski strokovnjaki pravijo *konsenzualni model družbe*.⁸ S sklicevanjem na mednarodne uredbe novinarji skušajo, tako se zdi, konsenzualno slediti merilom uravnoteženega, neenostranskega poročanja. Tak je naslednji primer prispevka: *Sicer pa lahko prebežniki po vstopu v državo po ženevski konvenciji zaprosijo za zatočišče, če jim v domovini omejujejo rasne, verske, politične in nacionalne pravice, iz ekonomskih razlogov pa ne. Kljub temu se jih v Slovenijo mnogo zateče ravno zaradi pomanjkanja denarja.*⁹ Avtorica prispevka z navedbo ženevske konvencije jasno poudarja neupoštevanje ali neveljavnost ekonomskih motivov pri odobravanju prošenj za zatočišče, nato pa posreduje podatek, da temu v Sloveniji ni tako. S sklicevanjem na ženevsko konvencijo torej skuša apelirati in utemeljiti problem prebežnikov v Sloveniji, kamor se očitno mnogi zatekajo v nasprotju z mednarodnim dogovorom. S tem se tudi na nek način "zaščiti" oziroma distancira od možnosti, da ne bi del prispevka izpadel preveč komentatorski; morebiti bi ji kdo celo očital subjektivnost in pristranskost, češ da sugerira negativno ali odklonilno podobo tistih prebežnikov, ki se v Slovenijo dejansko zatečejo zaradi boljšega finančnega stanja. S sklicevanjem na utemeljeni razlog (konvencija) je tako ta možnost izključena.

Kaže, da *imigracija nima enega samega obraza*, kot je v naslovu enega izmed analiziranih Delovih prispevkov zapisal novinar. Razmejitveno črto med ekonomskimi in prisiljenimi migranti je nemalokrat težko določiti. Nekateri celo

⁸ Fowler, 1991, 4.

⁹ *Odehta, ko se otrok prvi prav podpiše*, Maja Čakarić, Delo, 20. junij 2005, stran 7.

pravijo, da prisilci za azil v resnici niso žrtve pregona, ampak navadni *ekonomski migranti v preobleki*¹⁰, kar je tudi sporočilo prispevka z zgornjim naslovom, ki poroča o ilegalnem izkrcavanju prebežnikov iz severnoafriških držav na italijanskih in španskih obalah: *Bolj kakor pred domačimi političnimi pritiski bežijo pred gospodarsko nerazvitostjo*.¹¹

Priseljenci torej še zdaleč niso *notranje homogena skupina*,¹² poleg tega tudi vsi nimajo enakih možnosti za priseljevanje; ponavadi se priseljujejo tisti z boljšimi finančnimi pogoji, človeškim kapitalom (zlasti izobrazba) in socialnimi vezmi v državah gostiteljicah. Posledično njihove izvorne države izgubljajo tisti *človeški kapital, ki ga najbolj potrebujejo*,¹³ in tisti del delovne sile, ki je bolje izobrazena ter bolj motivirana za delo. O tem, s kakšnimi družbenimi in ekonomskimi posledicami se po odhodu imigrantov soočajo države izvora, analizirani prispevki nič ne omenjajo. Nasprotno pa pogosto pišejo o posledicah za države gostiteljice. S tega vidika menimo, da bi se lahko medijske reprezentacije veliko bolj ukvarjale tudi z vprašanji, kaj se dogaja z državami izvora, od koder prihajajo priseljenci.

Ne glede na številne razloge, zaradi katerih se ljudje preseljujejo, je bila konotacija glavne motivacijske sile v večini prispevkov ves časa ista, tj. vera in upanje v boljši jutri. *Preseljevanje ni le izkušnja, ki jo pridobiš s potovanjem iz enega v drugi kraj, je tudi zmožnost zamisliti si alternativo*,¹⁴ ki naj bi te, kot je bilo zapisano v enem izmed prispevkov, peljala v *boljši svet*.¹⁵ Migrante nenehno žene prepričanje, da si lahko v drugi državi ustvarijo boljše življenje: *Nekoč bom prišel v Evropo in našel dobro službo. Poročil se bom in imel otroke*,¹⁶ je za Delo povedal neki Afričan, ki po večkrat neuspešnih poskusih ilegalnega prehoda v Španijo še vedno vztraja. Njegov prijatelj v tem istem prispevku ga dopolni in pravi, da je slišal, da se *tam dobro živi, da so ljudje prijazni do Afričanov, da ni težko dobiti službe, kakršnekoli*.¹⁷

¹⁰ Castels, Miller, 2003, 103.

¹¹ *Imigracija nima enega samega obraza*, Stojan Žitko, Delo, 25. avgust 2005, stran 4.

¹² Suárez-Orozco, Suárez-Orozco, 2002, 20.

¹³ Freilich, Newman, Shoham, Addad, 2002, 5.

¹⁴ Papastergiadis, 2000, 11.

¹⁵ *Denar na Jutrovo, povratniki v Italijo*, Tone Hočever, Delo, 5. avgust 2005, stran 20.

¹⁶ *Ko Afričan odide od doma, se ne sme vrniti praznih rok*, Boštjan Videmšek, Delo, 29. oktober 2005, stran 10 – 14.

¹⁷ *Ko Afričan odide od doma, se ne sme vrniti praznih rok*, Boštjan Videmšek, Delo, 29. oktober 2005, stran 10 – 14.

INES MARKOVČIČ

TUJE DELO JE ZAŽELENO, NE PA TUDI TUJCI

Pozicijo migranta v državi gostiteljici v veliki meri determinirajo potrebe ekonomije in sile kapitalističnega napredka. Pomen ekonomije v odnosu do migracij je postal izrazit po drugi svetovni vojni, ko je vse bolj naraščala potreba po industrijskih delavcih, zaradi česar so nekatere države pospešeno iskale nove vire delovne sile, da bi zapolnile delovni primanjkljaj. Odnos med državo in kapitalom ter migrantom je bil izključno instrumentalne narave; migranti so bili kot *rezervna vojska dela*,¹⁸ pripravljeni opravljati najbolj neprijetna dela, ki jih prebivalci držav gostiteljic navadno zavračajo.

Danes je pod vplivom širših makro-ekonomskih trendov praksa rekrutiranja tuje delovne sile¹⁹ povsem samoumevna. Številne mednarodne mreže iščejo nizko plačane tuje delavce, ki so pripravljeni opravljati fizično zahtevna in nevarna dela, za katera prebivalci držav gostiteljic ne bi nikoli niti prosili. Že sama volja do opravljanja najbolj nemogočih del veliko pove o tem, kako voljno so pripravljeni delati. Imigranti so zato zelo dobrodošla in zaželena delovna sila, kar izpostavljajo, kot smo z analizo diskurza ugotovili, tudi Delovi prispevki, ponekod že v samih naslovih – na primer: *Imigranti, dobrodošli!*²⁰

Delodajalci iščejo takšne migrante, ki veljajo za pohlevne, zanesljive in fleksibilne glede dolžnosti in števila ur pri opravljanju dela. Pri tem se nekateri sploh ne ozirajo, ali je njihov status legalen ali nelegalen, saj jim je profitabilnost, ki jo ustvarjajo razlike v plačah, večja prioriteta. Še več, celo preferirajo ilegalne delavce, ki jim zagotavljajo (1) *dostopnost poceni delovne sile, ki jo je lahko odpustiti*²¹ ter (2) *večji presežek in povračilo kapitalskega vložka*.²² Da so potrebe po delu ilegalnih priseljencev ves čas aktualne in v vse večjem nasprotju z uradno priseljevalno politiko, priča tudi izsek naslednjega prispevka: *Ilegalne priseljence oblasti skoraj povsod vneto peganjajo, medtem ko jih nekateri sektorji vneto zaposlujejo, ker so ljudje "brez papirjev" najcenejši vir zlasti poletne, sezonske delovne sile*.²³

¹⁸ Angl. *reserve army of labour*. Papastergiadis, 2000, 32.

¹⁹ Po principu *push-pull modela* v smislu "nagnati" (*to push*) ljudi iz njihovega ruralnega okolja in jih "privleči" (*to pull*) v industrijske, urbane centre. Papastergiadis, 2000, 31.

²⁰ *Imigranti, dobrodošli!*, Nataša Zotlar, Delo, 16. oktober 2005, stran 6.

²¹ Papastergiadis, 2000, 33.

²² OECD, 1999, 239.

²³ *Imigracija nima enega samega obraza*, Stojan Žitko, Delo, 25. avgust 2005, stran 4.

Na drugi strani obstaja tudi nenaklonjen pogled. Nekateri prebivalci držav gostiteljic čutijo strah pred izgubo nadzora nad lastno družbo, lastnim jezikom in lastno ekonomijo, bojijo se učinkov kulturne hibridizacije na račun priseljencev. Predsednik italijanskega senata, kot je poročal eden izmed prispevkov, je napovedal, da bomo Evropejci zaradi prevelikega priliva prišlekov postali mešanci.²⁴ Njegovo odločno govorjenje so nekatere javne osebe ostro napadle, med njimi tudi eden od kardinalov: *Kdor pride delat k nam, ga ne moremo ocenjevati samo po tem, koliko proizvede in koliko je za to plačan, človek je, ki ima svojo identiteto, svojo kulturo in svojo vero.*²⁵ Z analizo takšnih in podobnih primerov smo ugotovili, da Delovi prispevki veliko poročajo o učinkih multikulturalizma, a žal prepogosto v kontekstu drugih držav in ne v Sloveniji živečih priseljencev, kar je bila pomembna ugotovitev. Zdi se, kot da se v Sloveniji ne bi srečevali s problematiko multikulturalizma ali sentimentali o izgubi slovenske identitete ter da je nacistični besednjak, ki poziva k branitvi pred vdorom tujih kultur prisoten le v drugih državah.

Nenaklonjen pogled na priseljence nujno še ne pomeni, da je tuje delo nezaželeno ali nedobrodošlo. Nasprotno; kot smo že omenili, priseljenci so pogosto zaželena delovna sila, ker so pripravljeni opravljati tudi tista dela, ki jih prebivalci držav gostiteljic ponavadi zavračajo. Pogost problem pri nenaklonjenem pogledu na priseljence je namreč v tem, da je tuje delo zaželeno, ne pa tudi ljudje, ki ga opravljajo.²⁶ Priseljenci tako kmalu spoznajo, da kljub možnosti vstopa na trg delovne sile, težko napredujejo po lestvici navzgor. Običajno ostajajo pri nizkem socialno-ekonomskem statusu in se počutijo "nule". Tako je namreč v enem izmed prispevkov tesar iz BiH, zaposlen v Sloveniji, definiral sebe in svoje sodelavce na gradbišču: *tu smo 'nule'.*²⁷

Neizogibno velja, da priseljenci delno spreminjajo člane dominantne kulture. Na primer v Sloveniji zaradi širšega vpliva priseljencev, predvsem iz bivših jugoslovanskih republik, jemo (npr. burek), govorimo (npr. raba srbo-hrvatizmov) in se zabavamo (npr. nastopi tamburašev) drugače, kot bi jedli, govorili in se zabavali, če ne bi imeli priseljencev. Konsistentno dopolnjujejo in vplivajo na drugo kulturo in družbo, znotraj tega tudi na samo organizacijo dela – ponavadi se koncentrirajo na istih delovnih mestih. Določene vrste del namreč veljajo za tipična

²⁴ *Pera jo je dobil po prstih*, Tone Hočevar, Delo, 29. avgust 2005, stran 4.

²⁵ *Pera jo je dobil po prstih*, Tone Hočevar, Delo, 29. avgust 2005, stran 4.

²⁶ Kearney, 1998, 125.

²⁷ *Dokumenti nikoli niso bili pravi*, Maja Čakarić, Delo, 26. junij 2005, stran 6.

INES MARKOVČIČ

dela priseljencev, na primer delo na gradbiščih, v gospodinjstvih, čistilnih servisih ipd. Precej priseljencev je tudi samostojnih podjetnikov, po dejavnosti so to najpogosteje t. i. družinske restavracije.²⁸ Glede na to, da se skozi ekonomijo zaposlovanja infiltrirajo tudi drugi kulturni običaji, menimo, da bi se lahko medijske reprezentcije o delu priseljencev usmerjale tudi na tisti vidik, ki se strogo ne ukvarja le z ekonomskimi posledicami, ampak denimo portretira, kako neka družinska burekarna vsakodnevno pripravlja burek, s katerim pomembno spreminja in dopolnjuje prehranjevalne navade druge kulture.

PRISELJEVALNA POLITIKA

Po vstopu Slovenije v Evropsko Unijo so Delovi prispevki veliko pisali o priseljevalni politiki²⁹, predvsem o pogojih glede bivanja in dela priseljencev, ki jih mora Slovenija čim bolj uskladiti z določili in merili Evropske Unije. Nasploh se viri informacij, ki jih novinarji navajajo, pogosto sklicujejo na evropske uredbe, premalo pa specificirajo probleme priseljevalne politike glede na slovenske razmere in slovenski prostor. Še več, potem ko jih novinarji vprašajo za obrazložitev določenega problema, se s sklicevanjem na mednarodne uredbe izogibajo neposrednemu odgovoru oziroma problem opravičujejo tako, da ne navedejo pravega, resničnega vzroka zanj. Tak je denimo primer enega izmed analiziranih prispevkov-intervjujev, v katerem je novinar v enem izmed vprašanj izpostavil problem nevladnih organizacij v Sloveniji, ki *že dalj časa opozarjajo na kratenje pravic tistim, ki želijo zaprositi za azil.*³⁰ V odgovor se je v.d. vodje sektorja za azil na direktoratu za migracije pri MNZ opravičeval s sklicevanjem na *mednarodne uredbe*, ki da *nas zavezujejo in tega ne moremo zanemariti*,³¹ ter dodal da so tako in tako *Slovenijo v EU izpostavili kot državo, ki zavestno dopušča, da se povečuje ilegalni pretok.*³² Omenjeni vir informacij se je sicer skliceval na utemeljene razloge, še vedno pa ni podal neposrednega odgovora ali komentarja na domnevno kratenje pravic tistim, ki želijo v Slovenji zaprositi za azil.

²⁸ *Mom and pop' food restavracije.* Castels, Miller, 2003, 186.

²⁹ V analizo Delovega novinarskega diskurza na temo priseljevanj smo vključili polletno obdobje Delovh edicij sledečih mesecev v letu 2005: februar, april, junij, avgust, oktober, december. Od junija naprej je bilo na omenjeno temo napisanih občutno več prispevkov, kar je obrazložitev zgornjemu-začetnemu stavku tega poglavja.

³⁰ *Enakopravni le na papirju*, Barbara Hočevar, Delo, 21. junij 2005, stran 2.

³¹ *Enakopravni le na papirju*, Barbara Hočevar, Delo, 21. junij 2005, stran 2.

³² *Enakopravni le na papirju*, Barbara Hočevar, Delo, 21. junij 2005, stran 2.

Vprašanje kratenja pravic izpostavljajo zlasti tisti prispevki, ki pišejo o priseljevanju ljudi brez urejenega statusa oziroma o t. i. *neželenih priseljevanjih*.³³ Njihove vsebine nenehno izpostavljajo skrb zbujačo podatke o znatnem povečanju števila azilantov in beguncev zadnjih dveh desetletjih po vsem svetu. To so *milijoni pogumnih ljudi*,³⁴ kot jih v naslovu enega izmed prispevkov poimenuje njegova avtorica, in predstavljajo *obremenitev za naš državni aparat*,³⁵ kot za primer Slovenije pravi prej omenjeni v.d. vodje sektorja za azil na direktoratu za migracije pri MNZ.

Nasploh je bila v analiziranih prispevkih topika o skrb zbujačih podatkih o znatnem povečanju števila priseljencev med najpogosteje navajanimi. *Britanija preštevava*,³⁶ *Večja EU, več priseljencev*,³⁷ *Število prebivalcev Evropske unije se bo v prihodnjih 20 letih povečalo za več kot 13 milijonov*,³⁸ *V zadnjih 25 letih se je znatno povečalo število*,³⁹ *Slovenija – majhen odliv, večji priliv*,⁴⁰ *Naša država postaja vse bolj cilj za migrante, saj se je število evropskih državljanov, ki so se pri nas zaposlili, podvojil*,⁴¹ *Odkar se je Evropska unija razširila, se je v Združeno kraljestvo preselilo 90.000 ljudi iz novih članic*⁴² itd. so le nekateri primeri, ki so v analiziranih prispevkih znova in znova izpostavljali problem povečanja števila priseljencev. Novinarski diskurz je bil alarmanten, hiperboličen, v ospredju je bila ves čas retorika kvantifikacije oziroma številke in statistike, ki so ustvarjale dramatične in skrb zbujačo kontekste o astronomski porasti, nenadnih skokih, vse večjemu širjenju in multipliciranju priseljencev. Vsebinsko gledano so se te statistike najpogosteje navajale v kontekstu skrbi nad vse večjo Evropko Unijo, odkar se je povečala za deset novih članic. Metodološko gledano pa gre izraziti hvalo pre-

³³ Le-ta obsegajo vse tiste ljudi, ki (1) *ilegalno prečkajo mejo*, (2) *so legalno vstopili v državo*, vendar so jim *delovne vize že potekle ali delajo brez dovoljenja*, (3) *so družinski člani priseljenih delavcev, ki jim vstop v državo preprečujejo pravne omejitve*, (4) *so prosilci za azil, ki se jim ni priznal status begunca*. Castels, Miller, 2003, 283.

³⁴ *Milijoni pogumnih ljudi*, Barbara Hočevar, Delo, 20. junij 2005, stran 2.

³⁵ *Največ beguncev v Ljubljani*, Maja Čakarić, Delo, 18. junij 2005, stran 6.

³⁶ *Večja EU, več priseljencev*, Andrej Miholič, Delo, 12. februar 2005, stran 4.

³⁷ *Večja EU, več priseljencev*, Andrej Miholič, Delo, 12. februar 2005, stran 4.

³⁸ *Bruselj bo določil le okvirne pogoje: članice bodo še naprej same določale, koliko priseljencev iz tretjih držav potrebujejo*. Darja Kocbek, Delo, 15. junij 2005, stran 4.

³⁹ *Milijoni pogumnih ljudi*, Barbara Hočevar, Delo, 20. junij 2005, stran 2.

⁴⁰ *Težko se je seliti, ko ne veš, kaj te čaka*, Linda Volk, Delo, 18. oktober 2005, stran 16.

⁴¹ *Težko se je seliti, ko ne veš, kaj te čaka*, Linda Volk, Delo, 18. oktober 2005, stran 16.

⁴² *Večja EU, več priseljencev*, Andrej Miholič, Delo, 12. februar 2005, stran 4.

INES MARKOVČIČ

iskovalni plati Delovih novinarjev, ki so se v nekaterih primerih sporadično sklicevali tudi na izsledke raziskav.

Zbrani podatki o priseljski politiki v analiziranih prispevkih torej po naših ugotovitvah niti niso toliko opisni, kolikor se nanašajo na statistike; vse je preštetost, skalkulirano, kot da bi šlo za neobvladljiv problem neizmernih proporcij oziroma *okužbe s salmonelo*,⁴³ kot bi temu figurativno rekel Roger Fowler. Slaba posledica take vrste diskurza je ta, da so percepcije bralca nenehno vpete v koncepte nacionalne (ne)varnosti, ogroženosti, panike, zmede, nereda ...

V izogib večanju števila neželenih priseljencev mnoge države znova in znova poostrujejo obmejne nadzore. Ena izmed takih poostritev je tudi lanska nova uredba Evropske Unije o sistematičnem žigosanju potnih listov državljanov tretjih držav pri prehodu zunanjih meja držav članic, ki je, kot je na primeru slovensko-hrvaške meje poročal eden izmed Delovih prispevkov⁴⁴, povzročila precej zaskrbljenosti med hrvaškimi delavci, ki vsakodnevno prihajajo na delo v Slovenijo. Takšne in podobne poostritve obmejnih nadzorov, o katerih potem mediji intenzivno poročajo, v percepcije bralcev vnašajo le še več zmede in panike.

Nadzor meja je danes ena ključnih nalog pri obvladovanju masovnih preseljevanj, zaradi česar se prakse izključevanj nič ne zmanjšujejo, kvečjemu povečujejo. Nekaterim pripadnikom etničnih manjšin se namreč pogosto zdi, da se *policija več ukvarja z družbenim nadzorom kot z zaščito pred rasnim nasiljem*;⁴⁵ če bi bilo obratno, bi se intenziteta praks izključevanja učinkoviteje zmanjševala. Vprašanje je torej, ali je oster nadzor meja ključna rešitev. Sodeč po burnem zasedanju evropskega parlamenta o beguncih, o katerem je poročal eden izmed Delovih prispevkov, je neusmiljen nadzor in vračanje beguncev nazaj v države izvora *kriminalno ravnanje*.⁴⁶ Na tem zasedanju so nekateri evropski poslanci izrazili odločno prepričanje, da se je treba ukvarjati z vzroki priseljevanja, odpravljati revščino in pomagati gospodarsko nerazvitim državam, od koder prihajajo begunci. Strinjamo se s slednjim in menimo, da bi se lahko mediji pri poročanju in komentiranju pogosteje usmerjali na vzroke za priseljevanja in vprašanja, kako pomagati državam, od koder prihajajo priseljenci. Temeljna kritika diskurzu analiziranih prispevkov po naših ugotovitvah gre namreč prav temu – da se neneh-

⁴³ Fowler, 1991, 168.

⁴⁴ Šesto žigov v potni list, Milovan Dimitrič, Delo, 10. junij 2005, stran 7.

⁴⁵ Castels, Miller, 2003, 259.

⁴⁶ *Burno o beguncih*, Božo Mašanović, Delo, 13. oktober 2005, stran 4.

no in preveč ukvarjajo zgolj s posledicami (porast števila priseljencev, povečan obmejni nadzor), premalo pa z vzroki, zaradi česar se panika in nestrpnost v odnosu do priseljencev permanentno in nepotrebno le še povečuje, ne pojenjuje.

PRISELJENCI KOT INSTRUMENT ZA POLITIČNA OPRAVIČEVANJA

Konec 80. in v 90. letih prejšnjega stoletja je vse pogostejše pojmovanje priseljen-
cev kot domnevne grožnje nacionalni identiteti v veliki meri pripeljala do tega, da
je ta tema postala središče političnega prostora. Castels in Miller pravita, da so
novinarji senzacionalizma in desno usmerjeni politiki na račun beguncev in azilan-
tov pričeli napovedovati drzne posledice, kot na primer *visoka porast kriminala, fun-
damentalistični terorizem, propad sistemov blaginje in množična nezaposlenost*.⁴⁷

V nekaterih državah je problematika priseljencev, namesto iskanja rešitev, pogo-
sto spolitizirana in podrejena političnim interesom; s sklicevanjem na priseljen-
ce kot glavne grešne kozle za probleme v družbi si skušajo politiki zagotoviti čim
večje število volilnih glasov. Prepričani so, da *kulturne in družbene probleme pogo-
sto povzroča povečana imigracija*.⁴⁸ Priseljevalna politika v britanski predvolilni
kampanji, o kateri poroča eden izmed prispevkov, razkriva še več – povečana imi-
gracija ne povzroča le kulturnih in družbenih problemov, temveč tudi zdravstve-
ne. Britanski konzervativci v predvolilni kampanji v omenjenem prispevku kriti-
zirajo laburistično imigracijsko politiko, češ da je kriva za 20-odstotni porast pri-
merov tuberkuloze v Angliji in Walesu v zadnjih desetih letih. Poudarjajo tudi, da
je Britanija edini del Evropske Unije, v katerem so v tem obdobju registrirali
porast tuberkuloze. S tega vidika predlagajo obvezne preglede za priseljence iz
držav, znanih po tuberkulozi, aidsu in hepatitisu B. Da ne bi delovala strogo
nehumana pa konzervativna opozicija, kot za zaključek poroča avtor prispevka,
*človekoljubno dodaja, da tistim, ki se na Otok zatekajo po azil pred političnim prega-
njanjem, ne bi smeli odreči gostoljubja, četudi so bolni*.⁴⁹ V tem se kaže, kako so
lahko priseljenci učinkovit instrument za politična opravičevanja. Zastavlja se
vprašanje, ali bi britanska opozicija prav tako izpostavila in obravnavala to pro-
blematiko, če se ne bi bližale volitve.

Najhujši politični diskurzi, ki portretirajo priseljence kot grožnjo nacionalni
identiteti, so tisti, ki poleg izrazito odklonilnih in nestrpnih stališč vsebujejo tudi

⁴⁷ Castels, Miller, 2003, 102–103.

⁴⁸ Castels, Miller, 2003, 224.

⁴⁹ *Skozi rentgen na otok*, Mitja Meršol, Delo, 16. februar 2005, stran 32.

INES MARKOVČIČ

nacistični besednjak, s čimer presegajo vse meje politične etike in strpnosti nasploh. O takšnem primeru političnega diskurza poroča eden izmed Delovih prispevkov, in sicer ko so predstavniku nemške levice očitali, da se je s hujskanjem in podžiganjem strasti proti tujcem skušal prikupiti vzhodnonemškimi nezadovoljnimi volivcem, tudi desničarjem. Šlo je za kritiko in zgražanje na eno njegovih izjav, ki je bila sporna predvsem zato, ker za tuje delavce ni uporabil uveljavljene nemške besede "Gastarbeiter", ampak "Fremdarbeiter",⁵⁰ kar v znanem nemškem leksikonu povezujejo z nacistično terminologijo. Besedo so sestavili nacisti, da bi pokazali manjšo vrednost tuje delovne sile v primerjavi z večvrednim nemškim delavcem. Sorodna beseda, ki izvira iz časov vladavine Adolfa Hitlerja, kot pojasnjuje omenjeni prispevek s sklicevanjem na nemški časnik, je tudi "tujerasen".

S tem se potrjuje Driessnova teorija, ki pravi, da takšni pojmi nestrpnosti izhajajo iz besedišča o naravnih nesrečah in vojnah.⁵¹ To je retorika, ki izraža in povzroča strah ter hitro pridobiva širšo pozornost v medijih, na ulicah in v kavarnah. S tem se vse bolj približujemo situaciji, ko priseljenci niso več goli predmet neke politične razprave, ampak s svojo prisotnostjo pomembno vplivajo na obnašanje, razmišljanje, način govora politikov in volivcev. Postajajo načini načrtovanja in vodenja neke politike, obenem pa tudi rezervoar problemov, na katere se politika targetira. Govorimo o pojavu, ko postajajo oboje – tako subjekti kot objekti politike.⁵²

ŽIVLJENJE PRISELJENCEV IN PRAKSE IZKLJUČEVANJA

Priseljevanja so vedno stresna. Življenje v novi kulturi priseljenci doživljajo bodisi pozitivno (navdušenje, pričakovanja, upanja) bodisi negativno (zaskrbljenost, jeza, depresija), pri čemer obstaja razlika v doživljanju med starši-priseljenci in njihovimi otroci. Starši pogosto gledajo na svoje življenje v novi državi kot boljše v primerjavi s tistim, ki so ga imeli v njihovi izvorni državi. V pravilnost odločitve za preselitev jih krepi tudi prepričanje, da imajo njihovi otroci boljše možnosti za izobraževanje. Nasprotno pa se počutijo njihovi otroci, ki se ne primerjajo z državo izvora kot njihovi starši, ampak s svojimi vrstniki – prebivalci države gostiteljice. Nasploh druga generacija ponavadi slabše doživlja svoj ekonomski položaj v primerjavi z njihovimi starši, ki so že s preselitvijo prišli v okolje z bolj-

⁵⁰ Nacistični besednjak, Peter Žerjavič, 18. junij 2005, stran 32.

⁵¹ Driessen, 1998, 108.

⁵² Castels, Miller, 2003, 276.

šimi socialnimi in ekonomskimi možnostmi. Poleg tega pogosto živijo v slabše organiziranih soseskah, katerih glavni problemi so ekonomska prikrajšanost, heterogenost populacije, kontinuirani stanovanjski nemiri, delinkventnost itd. Posledično številni otroci priseljencev kažejo znake *post-travmatskega sindroma*.⁵³

Ne preseneča, da otroci doživljajo travme, saj so ves čas razpeti med dvema poloma pričakovanj. Po eni strani jih starši spodbujajo, da razvijajo vse potrebne kompetence (učenje jezika idr.) za funkcioniranje v novi kulturi, po drugi pa jih nagovarjajo k ohranjanju tradicije in jezika njihove izvirne države. K slednjemu jih spodbujajo predvsem iz strahu, da bodo svoje otroke z življenjem v novi kulturi izgubili. Nekateri pričnejo svoje otroke celo obtoževati, češ da so nespoštljivi do njihove tradicije in kulture ter da so postali "pravi Američani", "pravi Britanci" ipd. V zvezi z ohranjanjem kulturne identitete je za otroke priseljenih staršev v Sloveniji, sodeč po prispevku o drugi generaciji na Jesenicah, značilno, da se vračajo h kulturnim vzorcem staršev.⁵⁴ Kot je v nadaljevanju omenjenega prispevka pojasnil vir Inštituta za narodnostna vprašanja: *prva generacija se je želela vključiti v novo okolje, medtem ko se nove generacije vračajo k tradiciji staršev in gojijo njihove kulturne vzorce*.⁵⁵ Sicer pa je spodbujanje otrok k izobraževanju in integriranju v novo kulturo precej odvisno tudi od socialno-ekonomskega položaja in statusa; begunci in azilanti navadno svoje otroke manj spodbujajo. Psihologinja iz azilnega doma v Ljubljani za Delov intervju pojasnjuje, kako morajo starše prepričevati, da njihovi sinovi in hčere morajo hoditi v šolo. *Sami niso, zato v tem ne vidijo kakega posebnega smisla. Zgodi se, da otroke, ko niso pridni, kaznujejo tako, da jih ne pustijo v šolo. Otroci se je namreč zelo veselijo*.⁵⁶

Na integracijo v novi kulturi v veliki meri vpliva tudi prebivalstvo držav gostiteljic, ki ni pripravljeno sprejeti priseljencev kot članov nacije, kar se odraža skozi prakse izključevanja, restriktivno naturalizacijo pravil in t. i. ideologijo zanikanja, češ da ne bodo država priseljencev. Priseljence se diferenciacijsko izključuje iz participacije v ekonomskih, socialnih, kulturnih in političnih odnosih, kar še posebej občutijo otroci priseljencev. *Hočem biti Slovenec, vendar me Slovenci nočejo*⁵⁷ je s citiranjem vira (o.p. otroka priseljencev v Sloveniji) skušal Delov prispevek

⁵³ Suárez-Orozco, Suárez-Orozco, 2002, 27.

⁵⁴ *Problem je prikrita etnična nestrpnost*, Blaž Račič, Delo, 16. december 2005, stran 7.

⁵⁵ *Problem je prikrita etnična nestrpnost*, Blaž Račič, Delo, 16. december 2005, stran 7.

⁵⁶ *Veselijo se šole*, Barbara Hočevar, Delo, 26. avgust 2005, stran 10.

⁵⁷ *Problem je prikrita etnična nestrpnost*, Blaž Račič, Delo, 16. december 2005, stran 7.

INES MARKOVČIČ

nazorno predstaviti stisko mladih, rojenih v Sloveniji, katerih starši so se preselili iz bivših jugoslovanskih republik. Otroci priseljencev v Sloveniji naj bi že med šolanjem, pozneje tudi pri zaposlovanju in poklicnem napredovanju občutili prikrito etnično nestrpnost, ki jo je predstavnica z Inštituta za narodnostna vprašanja v tem istem prispevku označila kot *cinizem večinskega prebivalstva*⁵⁸. Nekateri otroci priseljencev celo verjamejo, da njihovi starši, s tem ko jih spodbujajo s pozitivnimi afirmacijami o državi gostiteljici, nimajo pravega občutka za realnost. To splošno prepričanje otrok, resigniranih v usodo negativnih podob in sodb dominantne družbe, kot pojasnjujejo nekateri teoretiki, vodi do stanj depresivnosti, pasivnosti, brezupnosti, samopodcenjevanj. Otroci le še dvomijo vase in si zastavljajo nizke cilje ter se prepričujejo: *Verjetno imajo prav. Nikoli mi ne bo uspelo*.⁵⁹ Da je temu tako, ugotavljata tudi Castels in Miller, ko pravita, da so otroci priseljencev *po šolskem učnem uspehu v povprečju slabši v primerjavi z otroki nepriseljenih staršev, zaradi česar hitreje zapuščajo šole in vstopajo na trg delovne sile*.⁶⁰ Podobno pravi tudi vir v Delovem prispevku, ko razlaga, zakaj se otroci neslovenskih staršev pogosteje odločajo za manj zahtevne izobraževalne programe (dve- in triletno programe srednjega izobraževanja): *s tem dosežejo višjo stopnjo izobrazbe od staršev, hkrati pa se s takšno izobrazbo tudi zadovoljijo, saj jim omogoča razmeroma hiter vstop v delo, ki jim omogoča osamosvojitve*⁶¹.

V etnično različnih in transnacionalnih družbah je vse bolj pogosto vprašanje, kako šola deluje v primeru hierarhijske neenakosti v odnosu do priseljencev? Ali izobraževalni sistem reproducira neenakosti, istočasno pa predstavlja zgled urejenega družbenega reda? Ali šola kot stičišče kulturne heterogenosti celo pomaga premostiti neenakosti v odnosu do priseljencev? Izkušnje priseljencev v slovenskih šolah, po Delovih prispevkih sodeč, so negativne. Eden izmed predstavnikov islamske skupnosti v Sloveniji tako pravi, da ga je učiteljica že v osnovni šoli pred sošolci označila za *Bosanca, s podobnim odnosom se je srečeval tudi pozneje*.⁶² Še nekdo drug v istem prispevku pa je navedel primer, da je *socialna delavka v šoli otroku muslimanu, ki ni želel jesti svinjskega mesa, zabrusila v brk, da naj ostane kar lačen*.⁶³

⁵⁸ *Problem je prikrita etnična nestrpnost*, Blaž Račič, Delo, 16. december 2005, stran 7.

⁵⁹ Suárez-Orozco, Suárez-Orozco, 2002, 100.

⁶⁰ Castells, Miller, (po Castels idr., 1984.), 2003, 193.

⁶¹ *Problem je prikrita etnična nestrpnost*, Blaž Račič, Delo, 16. december 2005, stran 7.

⁶² *Problem je prikrita etnična nestrpnost*, Blaž Račič, Delo, 16. december 2005, stran 7.

⁶³ *Problem je prikrita etnična nestrpnost*, Blaž Račič, Delo, 16. december 2005, stran 7.

PRISELJENCI IN KRIMINAL

V novinarstvu se tema o migracijah in kriminalu ponavadi pojavlja v rubrikah s t. i. črno kroniko. Način poročanja Delovih prispevkov v rubriki Kronika ocenjujemo kot pozitivno, dosledno in nepristansko, in sicer zaradi dveh ključnih razlogov: (1) Novinarji so zelo natančni pri ekspliciranju različnih možnosti ilegalnega mejnega prehoda. Kažejo izjemno poznavanje in teoretsko razumevanje problematike. Jasno razlikujejo med različnimi oblikami organiziranega kriminala v zvezi z migranti, npr. med tihotapljenjem migrantov in trgovanjem z migranti, ter skozi dejanja akterjev, ki jih navajajo, pojasnjujejo značilnosti ene in druge oblike. Tako na primer v enem izmed prispevkov pojasnjujejo, kako so bile pri tihotapljenju ljudi vloge ovadenih zelo natančno razdeljene: *eni so skrbeli za prestop prebežnikov čez zeleno mejo med Hrvaško in Slovenijo, drugi so pripravili prevoz do italijanske meje, tretji pa so bili vodniki čez slovensko-italijansko mejo.*⁶⁴ (2) Drugi razlog, zaradi katerega ocenjujemo poročanje Delovih novinarjev v rubriki Kronika kot pozitivno, je doslednost pri navajanju domnevnih krivcev kaznivega dejanja. Številni teoretiki velikokrat opozarjajo na neprimerno sklicevanje na etnično pripadnost pri poročanju o kazenskih prestopkih, na primer.: *Vodja tihotapcev ljudi je Makedonec, živeč v Ljubljani.*⁶⁵ Takšna sklicevanja v novinarskem diskurzu niso nič drugega kot legitimizacija nestrpnega odnosa, opravičilo, zakaj lahko dominantne skupine še naprej ohranjajo destruktivno podobo o etničnih skupinah. Prav v zvezi s tem gre izraziti hvalo Delovim prispevkom Kronike, ki se izogibajo takšni reprodukciji nestrpnega diskurza s tem, ko v prispevkih ne ustvarjajo razlik glede na etnično pripadnost oziroma akterja kot pripadnika etnične skupine označijo tudi, če gre za Slovenca: *Slovenca ujeli pri tihotapljenju ljudi.*⁶⁶

ZAKLJUČEK

Zgodba o današnjih priseljencih je *saga o njihovih otrocih.*⁶⁷ fascinantno in kritično hkrati, a žal pogosto pozabljeno poglavje o izkušnjah priseljencev. Izhajajoč iz analiziranih prispevkov so izkušnje priseljencev pogosto pozabljeno poglavje tudi v novinarskem diskurzu. Tu mislimo predvsem na ugotovitev, da je jezik virov informacij o priseljencih, na katere se novinarji sklicujejo, bolj *institucionalna-*

⁶⁴ V *treh državah polovili 30 tihotapcev ljudi*, Iztok Umer, Delo, 11. junij 2005, stran 7.

⁶⁵ *Živijo od kriminala*, J. S., Delo, 15. april 2005, stran 8.

⁶⁶ *Slovenca ujeli pri tihotapljenju ljudi*, R. K., Delo, 25. avgust 2005, stran 6.

⁶⁷ Suárez-Orozco, Suárez-Orozco, 2002, 1.

len kot oseben,⁶⁸ zaradi česar ima bralec manjše možnosti spoznati tudi poglede, razmišljanja, doživljanja in iniciative samih priseljencev. Poleg tega se viri pri obravnavi problematike priseljencev pogosto sklicujejo na mednarodne uredbe, premalo pa jo specificirajo glede na slovenski prostor kot tak, kar je bila druga pomembna ugotovitev. Tretja, nič manj ključna ugotovitev, pa je bila pretirano omenjanje statistik o porasti in vse večjemu širjenju in multipliciranju priseljencev. Dokler se bodo uradni viri informacij hiperbolično sklicevali na pretirano rast priseljencev, nujnost nadzora državnih meja, strah, da bomo postali “mešan-ci”, ali kako priseljenci predstavljajo “obremenitev za naš državni aparat”, se bo v očeh bralcev, katerim novinarji posredujejo takšne izjave, znova in znova reproducirala takšna podoba priseljencev, ki ne predstavljajo nič drugega kot probleme in grožnjo naciji.

Iz ugotovljenega ne skušamo zaključiti, da je problem v novinarjih, češ da se pri poročanju pogosteje sklicujejo na uradni vir informacij. Nasprotno, z navajanjem uradnih virov novinarji izpolnjujejo merila kredibilnega in preverljivega poročanja, obenem tudi razkrivajo, kakšne so dejanske percepcije avtoritativnih osebnosti, ki sprejemajo relevantne odločitve v zvezi s tako občutljivo problematiko, kot so priseljenci. Prav zato, ker gre za tako občutljivo problematiko, menimo, da je kot protiutež treba nameniti nekoliko več prostora tudi ostalim virom, predvsem samim priseljencem. Za to še zdaleč ni potrebna redukcija uradnih virov, treba je le uravnovesiti tehtnico “zdravnik – pacient” ter pogosteje navajati osebni glas priseljencev, azilantov, beguncev (pacientov) in pri tem ne mislimo glasu socialnih delavcev, psihologov ipd., četudi so še tako v tesnih in pogostih odnosih z njimi.

BIBLIOGRAFIJA

ARLACCHI, P. (2002): “Culture Conflict and Crime”, v: Freilich, J. D., Newman, G., Shoham, S. G. in Addad, M., ur., *Migration, Culture Conflict and Crime*, Ashgate, Burlington.

BASCH, L., SCHILLER, N. G., BLANC, C. S. (2003): *Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial predicaments and Deterritorialized Nation-States*, Routledge, London and New York.

⁶⁸ Fowler, 1991, 39.

- BENHABIB, S. (2004): *The Rights of Others. Aliens, Residents and Citizens*, University press, Cambridge.
- CASTELS, S., MILLER, M. J. (2003): *The Age of Migration. Third Edition*, Palgrave Macmillan, New York.
- DRIESSEN, H. (1998): "The `new immigration` and the transformation of the European-African frontier", v: Wilson, T. M., Donnan, H., ur., *Border identities: Nation and state at international frontiers*, Cambridge University Press, Cambridge.
- FOWLER, R. (1991): *Language in the news*, Routledge, London.
- FREILICH, J. D., NEWMAN, G., SHOHAM, S. G., ADDAD, M. (2002): "Introduction", v: Freilich, J. D., Newman, G., Shoham, S. G., Addad, M., ur., *Migration, Culture Conflict and Crime*, Ashgate, Burlington.
- KEARNEY, M. (1998): "Transnationalism in California and Mexico at the end of Empire.", v: Wilson, T. M., Donnan, H., ur., *Border identities: Nation and state at international frontiers*, Cambridge University Press, Cambridge.
- PAPASTERGIADIS, N. (2000): *The Turbulence of Migration. Globalization, Deterritorialization and Hybridity*, Polity Press, Cambridge.
- SATVINDER, S. J. (1993): *Immigration, nationality and citizenship*, Mansell, London.
- SUÁREZ-OROZCO, C., SUÁREZ-OROZCO, M. M. (2002): *Children of immigration*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, and London.

Elektronski vir

OECD (1999): "Trends in International Migration. Continuous Reporting System on Migration", Annual Report, Organization for Economic Co-operation and Development, <http://www.oecd.org/dataoecd/20/61/2717683.pdf>